

Skrevet i januar-februar 1916.

Trykt i april 1916 i bladet Vorbote nr. 2. Trykt første gang på russisk i oktober 1916 i Sbornik Sotsial-Demokrata, nr. 1.

Den socialistiske revolution og nationernes selvbestemmelsesret

af Vladimir Lenin

1. Imperialismen, socialismen og befrielsen af de undertrykte nationer

Imperialismen er det højeste stadium i kapitalismens udvikling. Kapitalen i de førende lande er vokset ud over nationalstaternes rammer, har stillet monopoleet i konkurrencens sted og skabt alle objektive forudsætninger for socialismens gennemførlighed. Derfor står proletariatets revolutionære kamp for omstyrtelse af de kapitalistiske regeringer, for ekspropriation af bourgeoisiet på dagsordenen i Vesteuropa og De Forenede Stater. Imperialismen skubber masserne ud i en sådan kamp, fordi den i kolossalt omfang tilspidser klasse modsætningerne og forringer massernes stilling både i økonomisk henseende – trusterne, dyrtiden – og i politisk: militarismens vækst, stadig hyppigere krige, forstærkelse af reaktionen, befæstelse og udvidelse af det nationale åg og det koloniale røveri. Den sejrende socialisme må nødvendigvis virkeliggøre det fulde demokrati og følgelig ikke blot gennemføre nationernes fulde ligestilling, men også virkeliggøre de undertrykte nationers ret til selvbestemmelse, dvs. retten til frit at gennemføre politisk løsrivelse. Socialistiske partier, som ikke ved hele deres virksomhed både nu og under revolutionen og efter dennes sejr beviser, at de vil befri de slavebundne nationer og opbygge deres relationer til dem på grundlag af en fri union – og fri union er en løgnagtig frase uden frihed til løsrivelse – sådanne partier ville begå forræderi mod socialismen.

Naturligvis er demokrati også en statsform, der må forsvinde, når staten forsvinder, men det vil først ske ved overgangen fra den endeligt sejrende og befæstede socialisme til den fulde kommunisme.

2. Den socialistiske revolution og kampen for demokratiet

Den socialistiske revolution er ikke en aktion, ikke en kamp på en front, men en hel epoke af tilspidsede klassekonflikter, en lang række af kampe på alle fronter, dvs. om alle økonomiens og politikens problemer, kampe som først kan føres igennem ved ekspropriation af bourgeoisiet. Det ville være en grundlæggende fejl at tro, at kampen for demokrati kan aflede proletariatet fra den socialistiske revolution eller fortrænge den, overskygge den eller lignende. Tværtimod, lige så umulig en sejrende socialisme er, som ikke virkeliggør fuldt demokrati, lige så lidt kan proletariatet forberede sig til sejren over bourgeoisiet, hvis det ikke fører en konsekvent og revolutionær kamp for demokratiet på alle fronter.

Ikke mindre fejlagtigt ville det være at fjerne enkelte punkter i det demokratiske program, for eksempel om nationernes selvbestemmelse med den begrundelse, at det skulle være »uigennemførligt« eller »illusorisk« under imperialismen. Påstanden om, at nationernes selvbestemmelsesret er uigennemførlig inden for rammerne af kapitalismen, kan opfattes enten i absolut, økonomisk eller i relativ, politisk forstand.

I første tilfælde er påstanden grundlæggende teoretisk fejlagtig. For det første er i denne forstand f. eks. arbejdspenge eller afskaffelse af kriserne uigennemførlige under kapitalismen. Det er fuldstændig forkert, at nationernes selvbestemmelsesret er *lige så* uigennemførlig. For det andet er alene det ene eksempel med Norges løsrivelse fra Sverige i 1905 tilstrækkeligt til at gendrive det i denne forstand »uigennemførlige«. For det tredje ville det være latterligt at benægte, at en mindre ændring i de politiske og strategiske relationer, f. eks. mellem Tyskland og England, ville gøre dannelsen af en ny polsk, indisk osv. stat i dag eller i morgen fuldt ud »gennemførlig«. For det fjerde køber og bestikker finanskapitalen i sine ekspansionsbestræbelser »frit« den frieste demokratiske og republikanske regering og valgte embedsmænd i ethvert nok så »uafhængigt« land. Finanskapitalens herredømme kan ligesom kapitalens herredømme i det hele taget *ikke* fjernes gennem *nogen* omformning, uanset hvilken, på det politiske demokratis område; og selvbestemmelse hører helt og holdent til dette område. Men dette finanskapitalens herredømme ophæver aldeles ikke det politiske demokratis betydning som en friere, bredere og klarere *form* for klasseundertrykkelse og klassekamp. Derfor reduceres al snak om den i økonomisk forstand »uigennemførlige karakter« af et af kravene om politisk demokrati under kapitalismen til en teoretisk ukorrekt afgrænsning af de almene og grundlæggende forbindelser mellem kapitalisme og politisk demokrati i det hele taget.

I andet tilfælde er denne påstand ufuldstændig og upræcis. Ikke alene nationernes ret til selvbestemmelse, men *alle* grundlæggende krav om politisk demokrati er nemlig »gennemførlige« under imperialismen, blot i ufuldstændig, skamferet form og som sjælden undtagelse (f.eks. Norges løsrivelse fra Sverige i 1905). Alle revolutionære socialdemokraters krav om øjeblikkelig frigivelse af kolonierne er også »uigennemførligt« under kapitalismen uden en række revolutioner. Men dette er absolut ikke ensbetydende med, at socialdemokratiet afstår fra øjeblikkelig og helt resolut kamp for *alle* disse krav – noget sådant ville blot være vand på bourgeoisiets og reaktionens mølle – tværtimod gør det modsatte sig gældende, nemlig at formulere og gennemføre alle disse krav ikke på reformistisk vis, men revolutionært, ikke ved at lade sig begrænse af den borgerlige legalitets rammer, men bryde disse, ikke ved at stille sig tilfreds med parlamentstaler og retoriske protester, men inddrage masserne i aktiv handling og udvide og opflamme kampen for hvert eneste grundlæggende demokratiske krav frem til proletariats direkte stormløb på bourgeoisiet, dvs. frem til den socialistiske revolution, der eksproprierer bourgeoisiet. Den socialistiske revolution kan flamme op ikke kun på grund af en storstrejke eller en gadedemonstration eller et hungeroprør eller en militær opstand eller en kolonial revolte, men også på grund af politisk krise som f.eks. Dreyfussagen [1] eller Zabern-affæren [2] eller i forbindelse med en folkeafstemning om en undertrykt nations løsrivelse osv. Forstærkelsen af den nationale undertrykkelse under imperialismen indebærer for socialdemokratiet ikke afstandtagen fra den, som bourgeoisiet siger, »utopiske« kamp for nationernes frihed til løsrivelse, men derimod forstærket anvendelse af de konflikter, der også opstår på dette grundlag, som anledning til masseindsats og til revolutionære offensiver mod bourgeoisiet.

3. Betydningen af selvbestemmelsesretten og dennes forhold til føderationen

Nationernes selvbestemmelsesret betyder udelukkende ret til uafhængighed i politisk forstand, til fri politisk løsrivelse fra den undertrykkende nation. Konkret betyder dette krav om politisk demokrati fuld frihed til agitation for løsrivelse samt afgørelse af spørgsmålet om løsrivelse ved folkeafstemning i den nation, der løsriver sig. Således er dette krav slet ikke ensbetydende med et krav om løsrivelse, sønderdeling og dannelse af småstater. Det er blot et konsekvent udtryk for kampen mod enhver national undertrykkelse. Jo nærmere statens demokratiske struktur er til fuld frihed til løsrivelse, desto sjældnere og svagere bliver løsrivelsesbestræbelserne i praksis, da fordelene ved store stater er uomtvistelige, hvad angår både økonomisk fremskridt og

massernes interesser, hvortil kommer, at fordelene tiltager med kapitalismens vækst. Anerkendelse af selvbestemmelsesretten er ikke nødvendigvis ensbetydende med anerkendelse af føderationen som princip. Man kan være resolut modstander af dette princip og tilhænger af den demokratiske centralisme, men foretrækker føderationen frem for den nationale ulighed som den eneste vej til fuld demokratisk centralisme. Det var netop ud fra dette synspunkt, at Marx som centralist endda foretrak Irlands føderation med England frem for englændernes voldelige underkastelse af Irland. [3]

Socialismen har som mål ikke blot at afskaffe menneskehedens sønderdeling i småstater og enhver form for national isolation, ikke blot at tilnærme nationerne hinanden, men også at smelte dem sammen. Og for at nå dette mål må vi netop på den ene side forklare masserne det reaktionære væsen i Renners og O. Bauers ide om såkaldt kulturel-national autonomi [4], og på den anden side kræve frigørelse for de undertrykte nationer, ikke i almene, udflydende fraser, ikke i indholdsløse deklamationer, ikke gennem »henlæggelse« af spørgsmålet til socialismen, men i et klart og præcist formuleret politisk program, der bevidst tager højde for hykleriet og fejheden hos socialisterne i undertrykte nationerne. Ligesom menneskeheden kun kan nå frem til klassernes afskaffelse gennem en overgangsperiode med den undertrykte klasses diktatur, på samme måde kan menneskeheden kun nå frem til den sammensmeltning af nationerne, som er uundgåelig, gennem en overgangsperiode med fuld frigørelse for alle undertrykte nationer, dvs. med disse nationers frihed til løsrivelse.

4. Den proletarisk-revolutionære indstilling til spørgsmålet om nationernes selvbestemmelse

Ikke kun kravet om nationernes selvbestemmelse, men *alle* punkter i vort demokratiske minimumprogram er *førhen* – i så tidligt som 17. og 18. århundrede – blevet rejst af småborgerskabet. Og småborgerskabet rejser stadig væk *dem alle* på utopisk vis, idet det ikke ser klassekampen og dennes forstærkelse under demokratiet, men tror på den »fredelige« kapitalisme. Netop sådan er den folkebedragende og af kautskyanerne forfægtede utopi om en fredelig union af ligestillede nationer under imperialismen. Over for denne småborgerlige, opportunistiske utopi må socialdemokratiets program fastslå opdelingen af nationerne i undertrykkende og *undertrykte* som det grundlæggende, væsentligste og uundgåelige under imperialismen.

Proletariatet i undertrykkende nationer kan ikke begrænse sig til almene, skabelonagtige fraser, der kan gentages af en hvilken som helst pacifist-bourgeois, mod anneksioner og for nationernes ligestilling i almindelighed. Proletariatet kan ikke i tavshed forbigå det for det imperialistiske bourgeoisi særdeles »ubehagelige« spørgsmål om *grænserne* for en stat, der hviler på national undertrykkelse. Proletariatet kan ikke undlade at bekæmpe voldelig fastholden af undertrykte nationer inden for grænserne af en given stat, men det betyder også kamp for selvbestemmelsesretten. Proletariatet må kræve frihed til politisk løsrivelse for de kolonier og nationer, der undertrykkes af »dets« nation. I modsat fald forbliver proletariatets internationalisme retorisk og tom; hverken tillid eller klassesolidaritet mellem arbejdere i undertrykte og undertrykkende nationer bliver mulig; hykleriet hos de reformistiske og kautskyanske forfægtede af selvbestemmelse, som tier om nationer, der undertrykkes af »deres egen« nation og med vold fastholdes i »deres egen« stat, forbliver uafsløret.

På den anden side må socialister i de undertrykte nationer i særdeleshed forsvare og virkeliggøre fuld og ubetinget, herunder organisatorisk enhed mellem arbejderne i undertrykte og undertrykkende nationer. Uden dette er det ikke muligt at forsvare proletariatets selvstændige politik og dets klassesolidaritet med proletariatet i andre lande mod alle bourgeoisiets numre, forræderier og skurkestreger. For bourgeoisiet i de undertrykte nationer gør hele tiden paroler om national befrielse til bedrageri mod arbejderne: indenrigspolitisk bruger bourgeoisiet disse paroler til reaktionære aftaler med bourgeoisiet i de herskende nationer (for eksempel polakkerne i Østrig og Rusland, som indgik i en studehandel med reaktionen om undertrykkelse

af jøderne og ukrainerne); udenrigspolitisk søger bourgeoisiet at lave studehandler med den ene af de rivaliserende imperialistiske magter for at virkeliggøre sine røvermål (Balkansmåstaternes politik osv.).

Den omstændighed, at kampen for national frihed mod en imperialistisk magt under visse betingelser kan blive anvendt af en anden »stor« magt til dennes lige så imperialistiske formål, kan ikke få socialdemokratiet til at afstå fra anerkendelse af nationernes ret til selvbestemmelse, lige så lidt som de gentagne tilfælde, hvor bourgeoisiet har anvendt republikanske paroler for at gennemføre politisk bedrageri og finansielt røveri, for eksempel i de romanske lande, heller ikke har kunnet få socialdemokraterne til at tage afstand fra deres republikanisme. [*1]

5. Marxismen og proudhonismen i det nationale spørgsmål

I modsætning til småborgerlige demokrater så Marx i alle demokratiske krav uden undtagelse ikke noget absolut, men et historisk udtryk for de af bourgeoisiet ledede folkemassers kamp mod feudalismen. Der er ikke ét eneste af disse krav, som under visse omstændigheder ikke ville kunne tjene og ikke har tjent, som et redskab, hvormed bourgeoisiet bedrager arbejderne. At udskille et af det politiske demokratiske krav i denne forbindelse, nemlig nationernes selvbestemmelse og stille det op mod de øvrige, er teoretisk grundlæggende forkert. I praksis kan proletariatet kun bevare sin selvstændighed ved at indordne kampen for alle demokratiske krav, inklusive republikken, under den revolutionære kamp for omstyrtelse af bourgeoisiet.

På den anden side og i modsætning til proudhonisterne, der »fornægtede« det nationale spørgsmål »under hensyn til den sociale revolution«, satte Marx, først og fremmest med henblik på proletariatets klassekamps interesser i de fremskredne lande, internationalismens og socialismens grundlæggende princip i forgrunden: et folk, der undertrykker andre folk, kan ikke være frit. [5] Netop ud fra de interesser, som lå i tyske arbejderes revolutionære bevægelse, krævede Marx i 1848, at Tysklands sejrende demokrati skulle proklamere og virkeliggøre frihed for de folk, der undertrykkes af tyskerne. [6] Netop ud fra engelske arbejderes revolutionære kamp krævede Marx i 1869 Irlands løsrivelse fra England, idet han tilføjede: »... selv om det muligvis efter løsrivelsen kan komme til en føderation«. [7] Kun ved at rejse et sådant krav opdrog Marx virkelig de engelske arbejdere i en internationalistisk ånd. Kun således kunne han stille den revolutionære løsning på en given historisk opgave op mod opportunisten og borgerlig reformisme, som indtil nu, et halvt århundrede senere, ikke har gennemført den irske »reform«. Kun således, men i modsætning til kapitalens fortalere, der skriger op om det utopiske og uigennemførlige i små nationers frihed til løsrivelse og om det progressive i ikke blot økonomisk, men også politisk koncentration, kunne Marx forfægte det progressive i denne koncentration på ikke-imperialistisk vis, forfægte nationernes tilnærmelse ikke på grundlag af magtanvendelse, men på grundlag af et frit forbund mellem proletarer i alle lande. Kun således kunne Marx konfrontere den retoriske – og ofte hykleriske – anerkendelse af nationernes selvbestemmelse og ligestilling med massernes revolutionære bevægelse, *også* hvad angik løsningen af nationale spørgsmål.

Den imperialistiske krig 1914-16 og de Augias-stalde af hykleri hos opportunisten og kautskyaneren, som den har bragt for dagen, har anskueliggjort rigtigheden af Marx' politik, som bør efterleves af alle fremskredne lande, for hvert af dem undertrykker nu fremmede nationer. [*2]

6. Tre typer lande i relation til nationernes selvbestemmelse

Man må sondre mellem tre hovedtyper af lande i denne henseende:

For det første, fremskredne kapitalistiske lande i Vesteuropa samt De Forenede Stater. Her har progressive borgerlige nationale bevægelser for længst udspillet deres rolle. Enhver af disse »store« nationer undertrykker fremmede nationer i kolonierne og hos sig selv.

For proletariatet i de herskende nationer er opgaverne her netop de samme som i 19. århundrede i England i forholdet til Irland. [*3]

For det andet, Østeuropa med Østrig, Balkanstaterne og især Rusland. 20. århundrede har netop her udviklet de borgerlig-demokratiske nationale bevægelser i stærkt omfang og tilspidset den nationale kamp. Opgaverne for proletariatet i disse lande, såvel for at føre borgerlig-demokratiske omdannelser til ende, som for at hjælpe andre landes socialistiske revolution, kan ikke klares uden at fastholde nationernes selvbestemmelsesret. At sammensmelte arbejdernes klassekamp i undertrykte og undertrykkende nationer er her en særlig vanskelig og særlig vigtig opgave.

For det tredje, halvkoloniale lande som Kina, Persien og Tyrkiet samt alle kolonierne, tilsammen med et indbyggerantal på op imod 1.000 millioner. De borgerlig-demokratiske bevægelser er her for nogles vedkommende knap nok begyndt, for andre langt fra tilendebragt. Socialister skal ikke blot kræve ubetinget og øjeblikkelig frigivelse af kolonierne uden erstatningsbetaling – og dette krav er i sit politiske udtryk intet andet end netop anerkendelsen af retten til selvbestemmelse; socialister skal så energisk som muligt understøtte de mest revolutionære elementer i borgerlig-demokratiske nationale befrielsesbevægelser i disse lande og hjælpe deres opstand – og i givet fald også deres revolutionære krig – *mod* de imperialistiske magter, der undertrykker dem.

7. Socialchauvinismen og nationernes selvbestemmelse

Den imperialistiske epoke og krigen 1914-16 har især rejst spørgsmålet om bekæmpelse af chauvinisme og nationalisme i de fremskredne lande. I spørgsmålet om nationernes selvbestemmelse findes to hovednuancer blandt socialchauvinister, dvs. opportunister og kautskyanere, som sminker den imperialistiske, reaktionære krig med begrebet »forsvar af fædrelandet«.

På den ene side ser vi bourgeoisie's temmelig åbenlyse tjenere, der forsvarer anneksioner, fordi imperialismen og politisk koncentration skulle være progressive, og som afviser selvbestemmelsesretten som utopisk, illusorisk, småborgerlig osv. Hertil hører Cunow, Parvus og de yderliggående opportuniste i Tyskland, en del af fabianerne [10] samt tradeunionlederne i England, opportunisterne i Rusland som Semkovskij, Liebman og Jurkevitz osv.

På den anden side ser vi kautskyanerne, hvortil også Vandervelde, Renaudel og en del pacifister i England og Frankrig o.a. hører. De står for enhed med førnævnte og er i praksis helt på linje med dem, idet de kun forsvarer retten til selvbestemmelse retorisk og hyklerisk: de regner kravet om frihed til politisk løsrivelse for »overdrevet« (»zu viel verlangt«: Kautsky i Neue Zeit, 21. maj 1915), de fastholder ikke nødvendigheden af socialisternes revolutionære taktik i netop undertrykkende lande, tværtimod tilslører de disses revolutionære forpligtelser, retfærdiggør deres opportuniste, letter deres bedrageri mod folket, går netop uden om spørgsmålet om *grænserne* for den stat, der med vold holder ikke-ligestillede nationer inden for sit område, osv.

Begge slags er i lige høj grad opportuniste, der prostituerer marxismen: de har tabt enhver evne til at forstå den teoretiske betydning og det praktiske væsen af Marx' taktik, således som den er blevet dem forklaret med Irland som eksempel.

Hvad angår specielt anneksioner, er spørgsmålet herom blevet særlig aktuelt i forbindelse med krigen. Men hvad er en anneksion? Man kan let overbevise sig om, at en protest mod anneksioner enten indeholder anerkendelse af nationernes selvbestemmelse eller er baseret på en pacifistisk floskel, der forsvarer status quo og forholder sig fjendtlig til *enhver*, selv revolutionær magtanvendelse. En sådan floskel er i bund og grund falsk og uforligelig med marxisme.

8. Proletariatets konkrete opgaver i den nærmeste fremtid

En socialistisk revolution kan begynde i allernærmeste fremtid. I så fald rejser der sig for proletariatet den øjeblikkelige opgave at erobre magten, ekspropriere bankerne og gennemføre andre diktatoriske foranstaltninger. Bourgeoisiet – og især intelligensen af fabianer- og kautskyanertypen – vil i samme stund forsøge at sønderknuse og bremse revolutionen ved at påtvinge den begrænsede, demokratiske mål. Hvis *alle* rent demokratiske krav i en vis forstand kan optræde som en hindring for revolutionen under forudsætning, af, at proletarernes storm mod grundlaget for bourgeoisiets magt allerede er begyndt, så vil nødvendigheden af at proklamere og virkeliggøre *alle* undertrykte folks frihed (dvs. deres ret til selvbestemmelse) være lige så aktuell i den socialistiske revolution, som den var for den borgerlig-demokratiske revolutions sejr for eksempel i Tyskland i 1848 eller i Rusland i 1905.

Det er imidlertid også muligt, at der går 5, 10 eller flere år, før den socialistiske revolution begynder. På dagsordenen kommer der så til at stå revolutionær opdragelse af masserne i en ånd, der gør det umuligt for socialistiske chauvinister og opportuniste at tilhøre arbejderpartiet og sejre, som de har gjort i 1914-16. Socialisterne må forklare masserne, at de engelske socialister, der ikke har krævet frihed til løsrivelse for kolonier og Irland – de tyske, der ikke har krævet frihed til løsrivelse for kolonierne, for befolkningen i Elsass, danskerne og polakkerne, og som ikke har udstrakt den direkte revolutionære propaganda og revolutionære massebevægelse til også at omfatte kampen mod national undertrykkelse, ikke udnytter sager som Zabern-affæren til bredest tænkelig illegal propaganda blandt proletariatet i den undertrykkende nation, til gadedemonstrationer og revolutionære masseaktioner – de russiske, der ikke har krævet frihed til løsrivelse for Finland, Polen, Ukraine osv., og så fremdeles – at sådanne socialister optræder som chauvinister, som lakajer for de imperialistiske monarkier og det imperialistiske bourgeoisie, der har væltet sig i blod og møg.

9. Det russiske og polske socialdemokratis og II Internationales holdning til selvbestemmelsen

Divergenserne mellem de revolutionære socialdemokrater i Rusland og de polske socialdemokrater i spørgsmålet om selvbestemmelse kom åbent frem allerede i 1903 på den kongres, der vedtog det Russiske Socialdemokratiske Arbejderpartis program, og som trods en protest fra de polske socialdemokraters delegation indsatte afsnit 9 i dette program, som anerkender nationernes ret til selvbestemmelse. Siden da har de polske socialdemokrater ikke en eneste gang på deres partis vegne gentaget forslaget om at fjerne afsnit 9 fra vort partiprogram eller udskifte det med en anden formulering.

I Rusland, hvor ikke mindre end 57 pct. af befolkningen, mere end 100 millioner, tilhører undertrykte nationer – hvor disse nationer først og fremmest bebor yderområderne – hvor en del af disse nationer har mere kultur end storrusserne – hvor det politiske system adskiller sig ved at være særlig barbarisk og middelalderligt – hvor den borgerlig-demokratiske revolution endnu ikke er tilendebragt – i dette Rusland har socialdemokrater af hensyn til deres demokratiske og socialistiske opgaver ubetinget pligt til at anerkende retten til fri løsrivelse fra Rusland for de nationer, der er undertrykt af tsarismen. Efter at vort parti atter var kommet på fode i januar 1912, vedtog det i 1913 en resolution, [11] som bekræfter selvbestemmelsesretten og forklarer den netop i dens ovenfor anførte betydning. Den storrussiske chauvinismes udsvævelser i 1914-1916 – både blandt bourgeoisiet og blandt de opportunistiske socialister (Rubanovitj, Plekhanov, bladet Nasje Delo [12] osv.) – tilskynder os yderligere til at stå fast på dette krav og erkende, at de, der afviser det, i praksis tjener som støtte for den storrussiske chauvinisme og tsarismen. Vort parti erklærer, at det på det bestemteste afviser ethvert ansvar for et sådant angreb på selvbestemmelsesretten.

I den nyeste formulering af det polske socialdemokratis syn på det nationale spørgsmål (det polske socialdemokratiske deklARATION på Zimmerwaldkonferencen) [13] findes følgende tanker:

Denne deklaration brændemærker den tyske og de andre regeringer, der opfatter »de polske områder« som pant i det forestående spil om kompensationer og dermed »fratager det polske folk muligheden for selv at afgøre sin skæbne«. »Det polske socialdemokrati protesterer fast og højtideligt imod den fuldstændige omformning og opsplitting af et helt land ...« Partiet hudfletter de socialister, der overlod »befrielsen af de undertrykte folk« til Hohenzollerne. Det udtrykker overbevisning om, at kun deltagelse i det internationale revolutionære proletariats tilstundende kamp, i kampen for socialisme, »vil sønderrive den nationale undertrykkelses lænker, tilintetgøre enhver form for fremmedherredømme og sikre det polske folk mulighed for alsidig, fri udvikling som ligeberettiget medlem af folkenes forbund«. Deklarationen stempler krigen som »dobbelt brodermord« »for polakkerne« (den Internationale Socialistiske Kommissions Bulletin, nummer 2, 27.9.1915, s. 15; oversat til russisk i samlingen »Internationale og krigen«, s. 97).

Denne indstilling adskiller sig i realiteten ikke fra anerkendelse af nationernes selvbestemmelsesret, men er blot endnu mere svævende og politisk ubestemt end flertallet af II Internationales programmer og resolutioner. Ethvert forsøg på at udtrykke disse tanker i præcise politiske formuleringer og fastslå deres anvendelighed på et kapitalistisk eller kun på et socialistisk system vil endnu tydeligere vise det fejlagtige i de polske socialdemokraters afvisning af nationernes selvbestemmelse.

Beslutningen fra den internationale socialistiske kongres i London i 1896, som anerkender nationernes selvbestemmelse, må på grundlag af oven for udlagte teser suppleres med henvisning 1) til dette krav særlige aktualitet under imperialismen, 2) til den politiske relevans og det klassemæssige indhold, gældende for alle krav om politisk demokrati, herunder også det foreliggende, 3) til nødvendigheden af at skelne mellem de konkrete opgaver, som socialdemokrater i henholdsvis undertrykkende og undertrykte nationer har, 4) til den inkonsekvente, rent retoriske og i politisk forstand derfor hykleriske anerkendelse af selvbestemmelsen hos opportuniste og kautskyanere, 5) til det faktiske sammenfald mellem chauvinisterne og de socialdemokrater – især fra stormagterne (storrussere, anglo-amerikanere, tyskere, franskmænd, italienere, japanere og lignende) – der ikke forsvare retten til løsrivelse for de kolonier og nationer, der undertrykkes af »deres« nationer, 6) til nødvendigheden af at indordne kampen for såvel dette som alle grundlæggende krav om politisk demokrati, under den direkte revolutionære massekamp for at styrte de borgerlige regeringer og virkeliggøre socialismen.

At overføre enkelte små nationers og især de polske socialdemokraters synspunkt til Internationale ville være en teoretisk fejl. Deres kamp mod det polske bourgeoisie, som bedrager folket med nationalistiske paroler, har ført dem til en afvisning af selvbestemmelsen, som er forkert. At overtage deres synspunkt ville være ensbetydende med at udskifte marxisme med proudhonisme og i praksis indebære ufrivillig støtte til en højst farlig chauvinisme og opportunisme i stormagtsnationerne.

Redaktionen for Sotsial-Demokrat Centralorgan for RSDAP

Postscriptum. I det netop udkomne Neue Zeit af 3. marts 1916 indbyder Kautsky åbent til kristen forsoning med Austerlitz, som repræsenterer den mest beskidte tyske chauvinisme. Heri nægter Kautsky det habsburgske Østrig de undertrykte nationers ret til løsrivelse, men anerkender denne ret for det russiske Polens vedkommende for på den måde at yde Hindenburg og Wilhelm II sine lakajtjenester. En bedre selvafsløring af kautskyanismen kan man dårligt ønske sig!

Lenins noter

*1. For slet ikke at tale om, at det ville være fuldstændig latterligt at afvise retten til selvbestemmelse med den begrundelse, at den angiveligt skulle indebære »forsvar af fædrelandet«. Med selv samme ret - det vil sige lige så overfladisk - har socialchauvinisterne i 1914-16 påberåbt sig ethvert krav om demokrati (for eksempel kravet om republik) og enhver formulering af kampen mod national undertrykkelse for at kunne retfærdiggøre »forsvaret af fædrelandet«. Marxismen anerkender forsvaret af fædrelandet, for eksempel under den store franske revolutions krige eller under Garibaldi-krigene i Europa, men afviser forsvaret af fædrelandet i den imperialistiske krig 1914-16 på grundlag af en analyse af de konkrete historiske særtræk ved hver enkelt krig og overhovedet ikke på grundlag af et eller andet »almment princip« eller et eller andet særligt punkt i programmet.

*2. Ofte påberåber man sig – i den senere tid for eksempel den tyske chauvinist Lensch i Die Glocke, [8] nr. 8 og 9 – at Marx' afvisende holdning til visse folks nationale bevægelser, for eksempel tjekkernes i 1848, tilbageviser nødvendigheden af at anerkende nationernes selvbestemmelsesret fra et marxistisk synspunkt. Men dette er ikke korrekt, for i 1848 var der historisk og politisk belæg for at skelne mellem »reaktionære« og revolutionær-demokratiske nationer. Marx havde ret, når han fordømte førstnævnte og støttede sidstnævnte. [9] Retten til selvbestemmelse er et af demokratiets krav og må naturligvis underordnes demokratiets almene interesser. I 1848 og årene derefter bestod disse almene interesser først og fremmest i kampen mod tsarismen.

*3. I nogle små stater, der har stået uden for krigen 1914-1916, f.eks. Holland og Svejts, gør bourgeoisiet i forstærket omfang brug af parolen om »nationernes selvbestemmelse« for at retfærdiggøre en deltagelse i den imperialistiske krig. Dette er en af grundene til, at socialdemokraterne i sådanne lande afviser selvbestemmelsen. De forsvarer en rigtig proletarisk politik – afvisning af »fædrelandsforsvaret« i en *imperialistisk* krig – med urigtige argumenter. Heraf følger i teorien en forvrængning af marxismen og i praksis en slags national snæverhed, en forglemmelse af de *hundreder af millioner* indbyggere i nationer, der holdes slavebundne af »stormagtsnationerne«. I sin glimrende brochure »Imperialismen, krigen og socialdemokratiet« afviser kammerat Gorter ukorrekt princippet om nationernes selvbestemmelse, men han *anvender* det korrekt, når han kræver *øjeblikkelig* »politisk og *national* uafhængighed« for Hollandsk Indien og afslører de hollandske opportuniste, der afviser at fremsætte et sådant krav og kæmpe for det.

Udgiverens noter

1) *Dreyfussagen* – retssag, der blev iværksat af reaktionære monarkistiske kredse i den franske hær mod officer i den franske generalstab, jøden Dreyfus, der løgnagtigt beskyldtes for spionage og højforræderi. Dreyfus blev ved en militær domstol dømt til livsvarigt fængsel. Reaktionære kredse i Frankrig udnyttede dommen over Dreyfus til at optænde antisemitisme, angribe det republikanske styre og de demokratiske friheder. Dreyfus blev benådet i 1899 under pres fra offentligheden, men først frikendt og genindsat i hæren i 1906. – S. 54.

2) *Zabern-affæren* – fandt sted i den lille by Zabern i Elsass i november 1913. En prøjsisk officer havde groft krænket indbyggerne i Elsass, hvilket fremkaldte en eksplosion af harme blandt den lokale, hovedsageligt franske befolkning mod det prøjsiske militærs undertrykkelse. – S. 54.

3) Se Karl Marx/Friedrich Engels: **Werke**, Bd. 31, s. 376 og 400. – S.55.

4) Lenin har i to artikler Kritiske Bemærkninger Om Nationalitetsspørgsmålet og Om »Kulturel-national« Autonomi, kritiseret Renners og Bauers reaktionære ideer om det såkaldte »kulturel-nationale autonomi«. Artiklerne findes i Lenin: **Samlede Værker**, bd. 24, s. 113-150 og 174-178, 5. udg. (russ.) – S. 55.

5) Se Karl Marx/Friedrich Engels: **Werke**, Bd. 18, s. 527. – S.58.

6) Se Karl Marx/Friedrich Engels: **Werke**, Bd. 5, s. 80-82. Lenin benyttede bogen Aus Dem Literarischen Nachlass Von Karl Marx, Friedrich Engels Und Ferdinand Lassalle, udgivet af Franz Mehring, Stuttgart, 1902, hvor artiklens forfatter ikke var angivet. – S. 58.

7) Se Marx' brev til Engels 2. november 1867. Karl Marx/Friedrich Engels: **Werke**, Bd. 31, s. 376. – S. 58.

8) *Die Glocke* – halvmånedsskrift, der blev udgivet i München og senere i Berlin fra 1915 til 1925 af socialchauvinisten Parvus (Helphand). – S. 59.

9) Se Karl Marx/Friedrich Engels: **Werke**, Bd. 6, s. 270-286. – S. 59.

10) *Fabianerne* – medlemmer af Fabian Society (Det Fabianske Selskab), en engelsk reformistisk organisation, dannet 1884. Navnet hentyder til den romerske general Fabius Maximus, med tilnavnet Nøleren, fordi han undgik afgørende slag i krigen mod Hannibal (3. årh. før vor tidsregning). Til fabianerne hørte bl.a. Sidney og Beatrice Webb, Ramsay Macdonald, Bernard Shaw o.a. 11900 gik Fabian Society ind i Labour Party. – S. 61.

11) Lenin sigter til resolutionen om nationalitetsspørgsmålet, som han har skrevet, og som blev vedtaget på RSDAP's centralkomitemøde 23. september – 1. oktober 1913. Se Lenin: **Samlede Værker**, bd. 24, s. 57-59, udg. (russ.) – S. 63.

12) *Nasje Delo* (Vor Sag) – månedsskrift for de mensjevnikiske likvidatorer. Begyndte at udkomme i januar 1915 i stedet for tidsskriftet Nasja Sarja, der blev lukket i oktober 1914. Nasje Delo var socialchauvinisternes hovedorgan i Rusland. Der udkom i alt seks numre. – S. 63.

13) *Zimmerwaldkonferencen* fandt sted 5.-8. september 1915. Konferencen var sammenkaldt på initiativ af de italienske og svejtsiske socialister.

Lenin kaldte konferencen i Zimmerwald det første skridt i udviklingen af en international bevægelse mod krigen. I konferencen deltog 38 delegerede fra 11 europæiske lande. II Internationales største partier, det tyske socialdemokrati og det franske socialistparti, var ikke officielt repræsenteret på konferencen. 10 delegerede repræsenterede tre forskellige afskygninger af oppositionen i det tyske socialdemokrati, og fra Frankrig deltog oppositionelle elementer fra fagbevægelsen. Det russiske socialdemokratis centralkomite var repræsenteret ved Lenin og Sinovjev.

Konferencen diskuterede flg. punkter: 1. indlæg fra de enkelte landes repræsentanter. 2. en fællesdeklaration af de tyske og franske repræsentanter. 3. et forslag fra Zimmerwald-venstre (der på konferencen bestod af otte mand, heriblandt Lenin) om vedtagelse af en principiel resolution. 4. vedtagelse af et manifest. 5. valg til en international socialistisk kommission (I.S.K.). 6. vedtagelse af sympati-resolution med krigens ofre og de politiske forfulgte.

Under konferencen opstod der skarpe diskussioner mellem de revolutionære internationalister under ledelse af Lenin og Kautsky-tilhængerne, der var i flertal. Konferencen vedtog en appel »Til Europas proletarer«. Flertallet på konferencen forkastede venstregruppens forslag til resolution om krigen og socialdemokraternes opgaver, samt udkast til manifest. Det lykkedes imidlertid Lenin at få indført en række sætninger af revolutionær marxistisk indhold i det manifest, konferencen vedtog. Konferencen vedtog endvidere de tyske og franske delegeredes fællesdeklaration, en sympati-resolution med krigens ofre og politisk forfulgte og valgte den internationale Socialistiske Kommission (I.S.K.).

Før Zimmerwaldkonferencens åbning afholdt de russiske og polske delegerede et møde, hvor man drøftede »Udkast til Zimmerwald-venstres resolution«, der var udarbejdet af Lenin, samt et resolutionsudkast, der var udarbejdet af K. Radek fra den polske delegation. Sidstnævnte resolutionsudkast var før mødet blevet underkastet kritik af Lenin, men efter en drøftelse på mødet besluttedes det at fremsætte Radeks udkast, omarbejdet på basis af Lenins kritik. – S. 63.

Oversat til dansk af Martin Thomsen.

Fra Lenin: **Udvalgte værker**, bind 6, s. 52-65, Forlaget Tiden, København 1981.

Overført til internet af Jørn Andersen for Marxisme Online (www.marxisme.dk), 22. maj 2003.